

Hegyezd a füled! Helyesírási szoftver III. osztályosok számára¹

Az elemi iskolai képzésnek alapvető feladata az anyanyelvi nevelés eredményes és hatékony megvalósítása, hiszen csak a megfelelő minőségű és szintű nyelvi fejlettség teszi lehetővé az oktatás és nevelés egyéb feladatainak megoldását. A nyelv minden emberi magatartást és cselekvésmódot átfog, tehát fontos, hogy a tanító hogyan teremti meg az anyanyelvi műveltség alapjait.

A kisiskolás gyermekek életének lényeges elemévé vált a tömegkommunikáció és a modern információs-kommunikációs technikák használata. Olvasási és írási szokásait befolyásolja, hogy egészen fiatal koruktól kezdve használják az internetet. A mobiltelefonok és a számítógépek használatával egy újfajta viszonyulás is kialakul a helyesíráshoz és ennek normáihoz. Terjednek azok a kommunikációs formák, amelyekben a partnerek eltekintenek a helyesírási szabályok szigorú betartásától. Más helyesírási norma vonatkozik bizonyos típusú elektronikus szövegekre, mint a hagyományos papír alapú írásra. Továbbra is fontos helyesírást tanítani az iskolában, de a célok és a feladatok meghatározásában, a módszerek és eszközök megválasztásában tekintettel kell lenni a környezetünkben zajló változásokra: a tanulók érdeklődésének, gondolkodásának és tanulási sajátosságainak az átalakulására, a nyelvi kódváltásra beszédben és írásban egyaránt.

A helyesírási készségek fejlesztésére kiváló lehetőségnek ígérkezett egy megfelelő oktatóprogram kidolgozása. Napjainkban a gyermekeket egyre jobban vonzza és érdekli a számítógép világa. Ebben a térben és csatornán könnyebben meg lehet közelíteni őket. Úgy döntöttünk, hogy oktatóprogram segítségével fogjuk fejleszteni a gyermekek helyesírási készségét. Egy gyermekbarát, játékos, színes, vonzó oktatóprogram sokkal hatékonyabb lehet a hagyományosabb módszereknél. A *Hegyezd a füled!* oktatóprogramnak az a célja, hogy játékosan, szórakozva automatizálódjanak a helyesírási szabályok anélkül, hogy a gyermekek észrevegyék, hogy valójában tanulnak és gyakorolnak.

A *programozott oktatás* tulajdonképpen individualizált oktatás, amely a tanulókat előre megtervezett lépések sorozatán, tananyagelemekből felépített algoritmus szerint vezeti a kitűzött tanulási cél eléréséhez. A *Hegyezd a füled!* helyesírási program 3. osztályos kisiskolásoknak készült a jelenleg érvényben lévő tanterv alapján.² A helyesírási gyakoroltatását tűzte ki célul, de ezen túl az ismereteket bővíti, szakköri feladatmegol-

¹ Az oktatóprogramot az I-es fokozati módszertani-tudományos dolgozat elkészítésekor szerkesztettem és próbáltam ki. Témavezető Demény Piroska, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetének docense.

² Anexa nr.2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 5003/02.12.2014; Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura maternă maghiară clasele a III-a – a IV-a, București 2014.

dásokra vagy versenyekre való felkészítésre is alkalmas. A tanító az osztály tudásszintjének megfelelően választhatja ki a kérdéseket, feladatokat, s azokat interaktív táblán vagy papír alapú munkalapként is alkalmazhatja. Az oktatóprogram egyaránt alkalmas arra, hogy a tanulók otthon használják, illetve hogy a pedagógus munkáját segítsék az iskolai oktatás során.

A *Hegyezd a füled!* témáját tekintve gyakorló program, hiszen a helyesírási készség fejlesztését szolgálja azáltal, hogy a már meglévő ismereteket megerősítve új készségeket gyakoroltat be. A lineáris programok csoportjába sorolható, hiszen a gyakorlatok után mosolygós ikonnal azonnali visszajelzést biztosít, így bátorítva a további munkát. Ezzel tulajdonképpen a program célját is jelzi: a szoftver nem értékelésre készült, hanem gyakorlásra.

A programot úgy állítottuk össze, hogy a gyermeknek lehetősége legyen egyéni, önálló munkára, s az egyéni munka végén visszajelzést is kapjon a teljesítményéről. Minden jól elvégzett feladatát mosolygó arccal jutalmazzuk. Téves feladatmegoldás esetén a program nem ad visszajelzést, a tanuló átléphet a következő feladat megoldásához, de a program végén százalékos teljesítményértékelésben lesz része. Ugyanakkor lehetősége van visszaneézni a feladatokat, s a hibásan megoldott feladatot jelzi a program is. Nagy előnye a helyesírási oktatóprogramnak, hogy minden újrajátszáskor generálja a válaszok sorrendjét. Így a tanuló mindig új sorrendben találkozik a válaszokkal, ami segít a tudatos feladatmegoldásban.

Oktatóprogramunk legfőbb céljai:

1. Az esélyegyenlőtlenség csökkentése, a tanulók egyéni különbségeinek hatékony kezelése (egyénre szabott feladat-összeállítási lehetőség);
2. A tanulók önellenőrzésének fejlesztése (feladatmegoldás közben folyamatos visszajelzés az elért eredményről);
3. A lényeglátás és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése (elemzési feladatok);
4. A problémák egyértelmű és egzakt megfogalmazása (magyarázatok, definíciók megjelenése);
5. A lényeglátás fejlesztése (változatos formájú, tartalmú feladatok);
6. Információszerzés, szelektálás és feldolgozás módszereinek bővítése és új alternatívák bemutatása a tananyag strukturálásában (a hagyományostól eltérő feladatmegoldás);
7. Új módszerek (kooperatív technikák) alkalmazása az élményszerű és a hatékonyabb tanítás-tanulás érdekében (a fiatalok számára vonzó digitális technika alkalmazása);
8. A magyar helyesírás iránti érdeklődés felkeltése, és a tanulási folyamatban az aktív részvételhez a motiváció biztosítása (a tanulók számára vonzó digitális technika alkalmazása);
9. Közösségfejlesztés, szociális kompetencia fejlesztése (egyéni, páros, kiscsoportos, nagycsoportos munkaformák alkalmazásának lehetősége);
10. Információk közötti válogatás képességének erősítése (feladatválasztásos tesztkérdésekben a helyes kiválasztása);

11. Kommunikációs képesség és pontosság (az írásos feladatok értelmezése, megértése, majd a válasz kiválasztása vagy a pontos karakterlánc beírása);

12. Sikerélmény biztosítása. (A tesztkérdések sajátossága, hogy a tanuló mindenképpen tud valamit válaszolni a kérdésre, a nem tudás kevésbé elkeserítő számára. Viszsa lehet térni az elvétett feladathoz, ez alkalmat ad a gyakorlásra, bevésésre).

Értékelési lehetőségek

A *Hegyezd a füled!* helyesírási szoftver a gyakorláson kívül a tudásmérés eszköze is. A teljesítményt a felhasználó folyamatosan követheti a képernyőn (látható a helyes válaszok száma és százalékos aránya). A pedagógusnak több lehetősége adódik az értékelésre. Diagnosztizálás esetén megállapíthatja a korábbi teljesítményhez viszonyított szintet, illetve azt, hogy a tanultakból mit kell begyakorolni, ismételni. Egyénileg kimutatható, hogy milyen típusú feladatok okoznak gondot a tanulónak. Egy-egy tanuló fejlődése a korábbi eredmények grafikonos és táblázatos ábrázolásával követhető, a tanuló számszerű teljesítménye a feladatmegoldás során megfigyelhető (hány kérdésből hányra válaszol helyesen és a helyes válaszok százalékos aránya). Osztályzatot a program nem ad, hogy a pedagógusnak kellő flexibilitást biztosítson az egyénre szabott értékeléshez.

Folyamatos értékelésre óra elején és végén lehet sort keríteni ismételt feladatmegoldásokkal, párbajozással, csoportos feladatmegoldással.

Technikai feltételek: A program egyaránt alkalmazható önálló egységeken, táblagépeken, okos telefonokon, interaktív táblán, kompatibilis a Windows és az Android verzióra is. Futtatásához két szoftver telepítése szükséges: a használt eszközre telepíteni kell a Flash Player és az Adobe Air szoftvereket, de nincs szükség az Adobe Captivate szoftverre ahhoz, hogy az oktatóprogram alkalmazható legyen.

A programot az Adobe Captivate 8 program segítségével szerkesztettük. Gyors és hasznos eszköz, aminek a segítségével e-learning tartalmakat (például útmutatókat, oktatóanyagokat, szimulációkat, interaktív kérdőíveket stb.) lehet alkotni. A program lehetővé teszi a hangok, képek, filmek/videók, interaktív gombok beillesztését, továbbá széles körű beállításoknak ad helyet, s megfelel minden igénynek ahhoz, hogy e-learning tartalmat tudjunk előállítani. Segítségével tartalmat lehet adaptálni különböző mobil eszközökhöz, webhez, desktophoz. Működéséhez nincs szükség különös számítógépre, a gyakorlatokat futtatni lehet okos telefonon, táblagépen is. Lehetővé teszi a helyesírási készség gyakorlását úgy, hogy a gyermek állandóan kap visszacsatolást a munkájával kapcsolatban.

A programban hat tanulási egységet dolgoztunk fel. Megalkotásukkor szem előtt tartottuk az érvényben lévő 3. osztályos tantervet. Érdekes, ugyanakkor gondolkodtató és változatos feladatokat terveztünk a különféle modulokba. A teljes program komplex egységet alkot: kezdő oldala tartalmazza a fejezeteket, ahonnan a játékos szabadon kiválaszthatja azt a modult, amelyiken gyakorolni szeretne.

1. ábra: Választható modulok. Az oktató program kezdő oldala

Az oktatóprogram moduljait egy-egy kutyafajta jelképezi. A gyakorló gyermeknek mindig egy bizonyos feladattípusra kell hegyeznie a fülét (Hegyezd a füled a nevekre! Hegyezd a füled a magánhangzókra! stb). Miután a gyermek megoldott egy feladatot, rögtön visszajelzést kap: helyes megoldás esetében mosolygó arcot, mert sikeresen elvégezte a feladatát; helytelen megoldás estében nem kap büntetést, szomorú arc sem jelzi a sikertelenséget, a program viszont azonnal egy új feladatot generál. A modul végén a tanuló teljes képet kap a munkájáról: a játék utolsó ablaka tartalmazza a százalékos teljesítményt, megmutatja, hogy hány feladatot oldott meg helyesen, hányat hibásan. Ezek után a tanulók ellenőrizhetik a megoldásaikat, mert az ezt jelző gombra kattintva a program végigvezeti őket a feladatokon, ahol a helyes megoldások mellett a téves megoldások helyes változata is megjelenik. A program minden újrajátszás esetén újragenerálja a válaszok sorrendjét, így a gyakorlás nem válik unalmassá.

Az oktatóprogram a helyesírás hat különböző területét fejleszti: szótagolást-elválasztást, a *j* hang jelölését, a köznevek és tulajdonnevek helyesírását, a magánhangzók helyesírását, a mássalhangzók helyesírását és a helyes toldalékolást. Ezt tükrözi a modulok neve is (lásd a fenti ábrát).

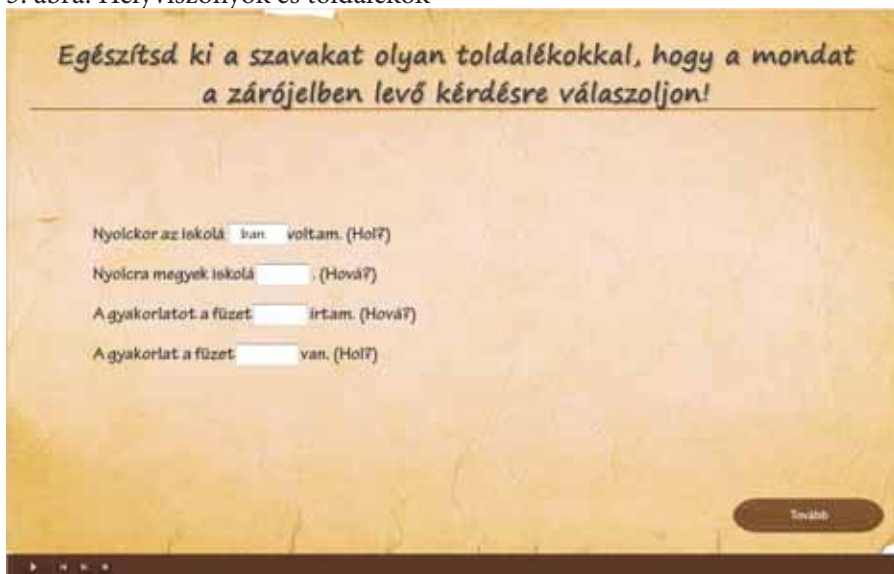
Minden modul kezdőlappal indít, melyen a kiválasztott kutya képe és az egység megnevezése szerepel. Íme a hatodik modul kezdőlapja.

2. ábra: Hegyezd a füled a toldalékokra! című modul kezdőlapja

A kezdőlap után sorra következnek az egységhez tartozó változatos feladatok. A következő ábrán a toldalékokkal foglalkozó modulból láthatunk egy példát, ahol a *-ba*, *-be*, *-ban*, *-ben* toldalékok használatát gyakorolhatják a tanulók.

3. ábra: Helyviszonyok és toldalékok

A mondatkiegészítési feladat előnye, hogy a toldalékolandó szavakat mondatösszefüggésben látja a gyermek, s a válaszadást segíti a mondat végén zárójelben lévő kérdés is.

Az egységek végén a tanuló ellenőrizheti saját teljesítményét.

4. ábra: A Hegyezd a füled! oktató program utolsó oldala

Értékelés	
Teljesítmény: pontszámod	10
Maximális pontszám	200
Helyesen megoldott feladatok száma	1
Feladatok száma	20
Teljesítmény: százalékod	5%

Ellenőrizd megoldásaidat!

A program lehetőséget biztosít a hibák ellenőrzésére, újragondolására és javítására. Az egység végére érve a tanuló visszatérhet az önellenőrző oldalra, megfigyelheti az elrontott feladatot, és javíthatja azt.

Az oktatóprogram felépítése, illetve a feladatok változatossága a harmadik osztályos gyermeknek játékos kedvet biztosít, a helyes megoldás esetén szerzett mosolygó arc modulonként más típusú, a fejezetek designja is más, sőt jelképes logójuk is kedves, fület hegyző kutyát ábrázol, hiszen a jól halló kutyához hasonlóan a gyermeknek is felhívja a figyelmét, hogy a feladatok megoldásában ébernek kell lennie, jól oda kell figyelnie. A feladattípusok változatosak: feleletválasztós feladatok (egy helyes, több helyes válasz típusúak), alternatív és asszociációs feladatok, feleletalkotó, rövid válasz igénylő feladatok, szekvenciák elrendezése, kiegészítések.

A különböző egységeknek nincs meghatározott megoldási sorrendje: a gyermek éppen azt a modult oldhatja, amelyet szeretne, vagy azt, amit a tanító ajánl neki. A pedagógus így differenciáltan gyakoroltathat, és arra a helyesírási problémára fókuszálhat, ahol a gyermeknek hiányosságai vannak. Egy modult akár többször is megoldásra ajánlhat, hiszen modulon belül is újragenerálódnak a feladatok.

A *Hegyezd a füled!* oktatóprogram kiemelt célja az új tevékenységi formák bevezetése (digitális technika), ugyanakkor a helyesírás gyakorlási módszereinek bővítése, differenciált alkalmazása, hisz csak változatos módszerekkel és feladattípusokkal lehet biztosítani azt, hogy minden gyermek a lehetőségeihez képest megfelelően fejlődjön.

Irodalom

*** A magyar helyesírás szabályai, 12. kiadás, Akadémiai Kiadó, 2015.

*** Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura maternă maghiară, clasele a III-a – a IV-a. București, MEN, 2014. Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 5003/02.12.2014.